

Lifelong Learning
Учене през целия живот

МИСИЯ НА БИБЛИОТЕКИТЕ В ПОЛЗА НА НЕФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТА НА ГЛОБАЛНИ И ЛОКАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ?

Александър Димчев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Настоящата статия е подготвена, за да представи многообразието от възможности, функции и потенциал, с който разполагат библиотеките в днешния свят. Често пъти те са подценявани, на тях се гледа едностранно – като на агенции за съхранение и предоставяне най-вече на традиционни документи. Това се дължи на непознаване на динамиката на развитие на библиотечната институция, на процесите около нея, както и на неразбиране на нейното място и мисия в живота на хората и на обществото. Не се отдава значимото внимание и интерес на ресурсите, с които разполага, за високоинтелигентните специалисти, които би трябвало да работят в нея и да подпомагат с неопценима помощ своите потребители. Особено полезни са библиотеките в днешния свят на знанието и информацията. Свят, в който човешкият успех се уповава и разчита на знаещия „хомо сапиенс“. На онези, които разбират ценността на информацията за своята подготовка и самоподготовка.

Авторът, който е завършил „Педагогика“ и има повече от 35 г. дейност на попрището на библиотеките, е решил да разчупи определени шаблони и предубеждения за тях. Да се опита да представи реалистична картина за значимостта на библиотеките на фона на протичащи процеси в глобален порядък и очакванията за мисията и ролята на съвременната библиотека. Без да натрапва своето мнение, той задава възможни варианти, свързани с потенциала, който предлага библиотеката за целите на неформалното образование. Дали ще могат да се възползват от него специалистите, посветили своя път на педагогическото поприще, зависи от начина, по който те ще подхождат, обединявайки своите знания с необятните възможности, които би им дала днешната библиотека.

Keywords: libraries, informal education, global and local transformations

„...Ако Европа трябва да се създаде отново, не бих започнал с икономиката, а с културата..., защото тя принадлежи на цялото човечество.“

Жан Моне, „Постмодерните дилеми на културата“

Днес светът е информация. Днес светът е глобален. Две взаимодопълващи и взаимопроникващи се явления, които ни съпътстват и държат в своята орбита. **Защото знанието и информацията са еманация на кул-**

турата и на нейните пластове, които оставят следа, работят за напредъка и прехвърлят мостове към бъдещето.

Информацията променя света! Информацията, информационните и комуникационните технологии (ИКТ) изменят драстично нагласи, мислене и начина на живот в обществото и на хората. Те са новите „свещени частици“, заложили в началото на „вселената на знанието“. **Те стоят в основата на глобалната информационна инфраструктура (ГИС), към която сме вперили поглед днес.** Ние ставаме все по-свързани и зависими от ИКТ. Телекомуникационните и информационните системи и компютрите имат глобален обхват, предавайки текст, картина, глас и данни през транснационалните граници. Системите, базирани на технологиите и информацията, поддържат икономическата инфраструктура. ГИС е в основата на текущата интеграция на икономики, култури и общества, която се случва по целия свят. Тя позволява свободното движение на знание, информация, идеи, данни, които се използват в името на свободата и за разширяване на демократичните процеси за гражданите на планета Земя.

Никога в човешката цивилизация информацията и каналите за нейното създаване, оповестяване, съхранение и предаване не са били издигани на такъв височайш пиедестал.

Откакто свят светува, знанието и информацията играят съществена роля за прогреса или за регреса на обикновения човек, за обществения порядък и за хората, които са имали отговорността и мисията да трасират определени процеси и идеи.

Интересно е да се направи един странен паралел между знанията на хора, живели в различни исторически ареали. Изследователи са стигнали до следните факти. Среднестатистически един френски селянин в края на XIX и началото на XX век е натрупвал в своя тезаурус и е боравил с информация през съзнателния си живот, която по обем се е равнявала на тази, която се съдържа в един брой на вестник „Льо Монд“ (Le Monde). Тя е била достатъчна на този индивид да върши съвестно своите задължения и да бъде горд и достоен представител на своята велика страна.

Сега, в модерния свят на информацията и на знанието, сме обкръжени отвсякъде с технологии, с които сме в състояние да гребем с пълни шепи от наличните необятни сведения и данни. Притежаваме изключителни възможности, посредством които сме в състояние да се домогваме до образците и продуктите на човешкото съзнание и интелектуална дейност. За съжаление, има индикатори, и то за богатите държави, че да знаеш, не е най-голямата привилегия, достойнство и ценност за част от гражданите в тях. Това води до сериозни и неблагоприятни последици за критични маси от населението. Изследване в САЩ за пореден път доказва ниското ниво на информираност на американците.¹⁾ В представени анализи за

държавата с най-силната икономика в Европа – Германия, прави силно впечатление фактът, че около 14% от населението попада под линията на неграмотността. За България данните са за около 15%. Нашите деца изостават решително в изследванията на PISA, те се нареждат на незавидни места в класациите.²⁾

57 милиона деца по света никога не са ходили на училище.³⁾ Те не могат да четат и пишат, имат ниска здравна култура и са предопределени да се занимават с нискоквалифициран труд.³⁾ Това е едно от големите предизвикателства пред съвременния свят, алармира най-новият годишен доклад на ЮНЕСКО по програма „Образование за всички“. Тази година темата на анализа е „Преподаване и учене: Да постигнем качество за всички“ и се фокусира върху ролята на учителя. Но достъпът до образование не е най-големият проблем. **Ключово е качеството на учебния процес – една трета от децата в начален етап на обучение не успяват да усвояват минимума от знания. „Една образователна система е толкова добра, колкото са добри учителите в нея“, казва в обръщението си Ирина Бокова – генерален директор на ЮНЕСКО.**

Интересен феномен в това отношение според психолози и педагози е процесът, определян от тях като „плъзгане на информацията“. Той е в резултат на промяна в нагласите на индивидите. Последните не се стремят активно да запаметяват факти и знания, при положение че могат с едно „кликване“ на мишката или чрез своето мобилно устройство да се информират. Както възкликват класиците – „О времена, о нрави...“ или „Нищо ново под слънцето...“, „Човешката природа е постоянна и трудно изменлива – променят се технологиите“ около нас. В това отношение с доста символика е натоварен апелът на големия мислител на нашето съвремие Умберто Еко към неговия внук – да чете и да помни в епохата на интернет.⁴⁾

Независимо от известни дози на негативизъм и опасения, присъщи при всяка една по-революционна трансформация, трябва да напомним следното. Държавите, които работят с визия за бъдещето, инвестират огромни средства в структуроопределящи програми за развитие на информационната и знаниевата инфраструктура. Те осъзнават много добре тяхното значение като определящи области за националната сигурност и за развитие на техните икономики, базирани на знанието. В този аспект могат да бъдат посочени емблематични примери за:

- възникването и лансирането на идеята за глобалната информационна супермагистрала – интернет;
- подкрепата за инициране и финансиране на социални мрежи, разужаване чрез мрежите;

– политиките и насоките в Европейския съюз за създаване на нов интернет и на научни инфраструктури, както и на икономика на иновациите и знанието (Програма „Хоризонт“ – 85 млрд. евро);

– мандатите за „открития достъп“ и за повторното използване на данни, сведения, изследователски резултати (т. нар. златна мина), субсидирани чрез обществени фондове и др.;

– иновации и рязка промяна на ИКТ и на технологичния сектор.

Политолози и социолози и др. започват все по-упорито да заявяват в публичното пространство, че новото пренареждане на световното общество и на неговия порядък е започнало. Процесите се развиват успешно за онези, които оценяват важноста на иницирането и провеждането на отговорни политики, както и на мащабно инвестиране за информационни ресурси и инфраструктури за внедряването и развитието на технологиите. И всичко това, вплетено в контекста за усъвършенстването на човешкия фактор.

Не бива да забравяме и факта, че независимо от заложените в международните документи хуманни и демократични принципи за разширяване на достъпа до информацията светът е разделен на две: на богати и на бедни на информационни ресурси и технологии държави. За съжаление, ножицата продължава да се разтваря. Данните сочат, че високоразвитите страни притежават около 85% от информацията и ИКТ. Дори се формира понятието „информационен империализъм“. Опит да бъде преодоляна технологичната изолация и разделение се опитва да направи компанията Facebook. По време на форума „Mobile World Congress“ в началото на 2014 г. в Барселона в своя доклад „Искаме да създадем свободен сигнал/тон за интернет“ („We want to create a dial tone for the Internet“⁽⁵⁾) Марк Зукърбърг заяви идеята за нов проект, коментирайки планове на компанията за бъдещето ѝ в мобилните комуникации: „Повечето хора по света нямат достъп до интернет. След като Facebook достигна постижението да свърже един милиард потребители, погледнахме назад и се замислихме как можем да променим останалия свят. Проектът ще се подпомогне от няколко световни партньори“.⁽⁵⁾ Зукърбърг търси да добави още няколко контрагента в следващите години. Проектът е описан като глобално сътрудничество между технологични лидери, некомерсиални организации, местни общности и експерти, които работят заедно, за да предоставят интернет на 2/3 от населението на планетата. Според Зукърбърг част от стратегията на internet.org е да намали общите разходи на свързването в интернет, както и да намали общия поток данни, докато увеличава ефикасността на представянето на реклами.

На фона на случващото се в информационния сектор е важно да си припомним пророческите думи на бащата на кибернетиката Норберт Ви-

нер, изречени преди седем десетилетия: „Който владее информацията, той ще владее света“. Да напомним и за символиката, заложена в словата на американския лингвист, философ и политически активист проф. Ноам Чомски – „Свободата за достъп до знанието е петата свобода“.

Днес светът е информация и знание! Това е мотото на успеха. Защо не и като предпоставка за възникване на известни заплахи за гражданите на планетата.

Британският професор Тим Бърнърс Лий – изобретател на глобалната мрежа, предупреждава, че днес интернет може да бъде цензуриран и поставен под наблюдение, което е заплаха за демокрацията.⁶⁾ Коментарът е направен при представянето на Индекса на глобалната мрежа за 2013 г. „Интернет и социалните мрежи насърчават все повече хората да се организират, да действат и да изваждат наяве злодеянията, вършени по четирите краища на планетата. Това застрашава някои правителства и води до увеличаване на шпионажа и цензурата, което, на свой ред, заплашва бъдещето на демокрацията“. Думите на Лий са 23 години след началото на интернет – през 1990 г. Според него „Необходими са смели мерки, за да се гарантира опазването на нашето фундаментално право на личен живот и на свободата на словото в интернет“. Подобна е реакцията на изпълнителния директор на Гугъл Ерик Шмид, който изказва опасения за проблеми в мрежата. Шмид твърди, че цензурата може да бъде елиминирана за десетина години.⁶⁾ По думите на Валери Шафер – специалист по история на телекомуникациите и информатиката, в частност по мрежите за данни и интернет от Института за науки на комуникацията при CNRS (ISCC), Франция: „Въпросът за неутралността на интернет – понятие, появило се в Съединените щати през 2002 г., не престава да набира скорост. Дори на пръв поглед да звучи доста технически, той всъщност опира до стойностните измерения на интернет мрежата и нейната екосистема. Като започнем с някои „афери“, илюстриращи предизвикателствата пред неутралността на интернет (аферата Comcast през 2007 г., Orange/Cogent или „Freedgate“ през 2013 г. и т.н.), ще посочим как те поставят на дневен ред основополагащи въпроси, свързани с използването и икономическото и политическото бъдеще на интернет и свидетелстват за противоречиви визии, ценности и представи сред участниците“. Европейският съюз настоява САЩ да имат по-малка роля в управлението на интернет. По думите на Нейли Крус – комисар за цифровите технологии, „Европа трябва да допринесе за надежден напредък към глобално управление на интернет“.⁷⁾ Европа трябва да играе значима роля в определяне на облика на мрежата в бъдеще“. Европейската комисия не настоява за по-голям държавен контрол върху интернет, както правят Китай и Русия. Тя обаче поиска прозрачност и по-слабо американско влияние върху институциите,

управляващи механизмите на глобалната мрежа – например определянето на адресите на уебсайтовете. Крус предлага това да стане „на базата на основните свободи и правата на човека“. Подобна позиция заяви и зам.-председателката на Европейската комисия и европейски комисар за правосъдието Вивиан Рединг.⁸⁾ Тя е за подписване на споразумение със САЩ за гарантиране на защитата на личните данни на европейските граждани, които се съхраняват в интернет. Според евродепутатите борбата с тероризма не може да служи като оправдание за масово тайно следене на гражданите, което в много случаи е незаконно и тази практика трябва да бъде забранена. Големите интернет компании като „Гугъл“, „Майкрософт“, „Яху“, „Фейсбук“, „Линкдин“ оповестиха информация за броя на своите потребители, данни за които са предоставяли на американското правителство.⁹⁾ В тази връзка от началото на 2014 г. се заговори за създаването на европейски интернет. Инициатори на идеята са канцлерът на Германия и президентът на Франция – Ангела Меркел и Франсоа Оланд. Възможната стъпка в тази посока според Меркел може да е създаването на европейска интернет мрежа, отделена от американските мега-сървъри.¹⁰⁾

В подобна перспектива се оценяват и насочват и глобалните ключови тенденции от специалистите, разработили доклада за световния форум на ИФЛА (Международната федерация на библиотечните асоциации и институции) в Сингапур. Те извеждат 5 насоки, които ще променят информационната среда, обществото и нашия житейски хоризонт:^{11) 12)}

1. Новите технологии едновременно ще разширяват и ограничават кръга на имащите достъп до информация.
2. Образованието онлайн ще демократизира достъпа до ученето и ще предизвика преобразования в системата на обучение в световен мащаб.
3. Границите на личното пространство и защитата на личните данни ще бъдат определени наново.
4. Хиперсвързаните общества ще се вслушват в нови гласове и групи и ще създават възможности и условия за тяхната активност.
5. Глобалната информационна икономика ще бъде преобразена от новите технологии.

Известно е, че през последните години потоците от информация се развиват лавинообразно. Знанието нараства с експоненциални темпове. Данни от 2013 г., цитирани на конгреса на ИФЛА, ни представят следната картина.¹⁰⁾ През 2010 г. количеството на предаваната информация в световен мащаб за първи път надхвърли един зетабайт, очаква се на всеки две години то да се удвоява. Количеството ново дигитално съдържание, създадено през 2011 г., е няколко милиона пъти повече от всички написани някога книги. През последното десетилетие трафикът в интернет е нараснал с 13 000%, като през периода 2008 – 2011 г. е създадена повече дигитална информа-

ция, отколкото през цялата история на човечеството, за която има писмени свидетелства. Към края на септември 2013 г. в щата Юта в Съединените американски щати бе открит нов център за данни на Агенцията за национална сигурност (NSA), който може да съхранява до 12 екзабайта (12 000 петабайта) информация. За сравнение, за да се съхранят всички написани някога книги, на всички езици, са нужни около 400 терабайта и това е по-малко от един процент от капацитета за съхраняване на новия център на NSA (0.0033%), тъй като в един петабайт се съдържат 1000 терабайта. През последните няколко години от икономиката на информационната оскъдица се преместихме към икономика, задвижвана от информационно пренасищане. Според Ерик Шмид от Гугъл на всеки два дни човечеството създава повече информация, отколкото е създавало от зората на цивилизацията до 2003 г.⁵⁾ Това са към пет екзабайта данни на ден. Прогнозите на Британската библиотека сочат, че към 2020 г. 75% от всички заглавия по целия свят ще се публикуват само в електронен вид или едновременно като печатно и цифрово издание.¹³⁾ В същото време амбицията на професионалистите е да съхранят дигиталното съдържание в дългосрочен план, за да се гарантира, че интелектуалното ни наследство може да бъде използвано от бъдещите поколения изследователи.

Сериозно се променят и професиите, свързани с информацията и ИКТ. Усещането е, че все повече излизаме от известната затвореност, съпътстваща доскоро професионалните колегии. Живеем в мрежово общество, което според Мануел Кастелс е във възход.¹⁴⁾ Важно е да обединяваме усилия и да бъдем активни участници на арената на интелекта, в която актьорите са знаещи и информирани, където технологиите изменят традиционни роли, структури и организационни механизми. Пораждат се идеи за постепенно изчезване на част от професиите на настоящите информационни специалисти. Те са резултат от напредъка на технологиите. Според сайта „Нетуърк уърлд“ в редица професионални области хората ще бъдат заменени от роботи и компютри.¹⁵⁾ Това може да се случи още в следващото десетилетие. Съветът в сайта е, „ако искате сигурност през следващите 10 години, станете организатор на сватбени тържества. Според анализатори това е една от професиите, в които още дълго време няма да може да се намери механичен „заместник“. Най-застрашени са 10 професии, в които хората доста бързо ще отстъпят на техниката. Причината е, че в тези области вече са разработени или се създават успешно автоматизирани системи. Сред изброените е и тази на библиотекаря. Основание за промяната е фактът, че през 2012 г. в щатския университет в Северна Каролина е създадена автоматизирана система за откриване на книгата, доставянето ѝ на читателя и нейното връщане на място, след като той си свърши работата. Тя е приложена първо в университетската

библиотека. Наречена BookBot, системата използва лазери, за да помага на студентите да намират и ползват книгите. Може да складира до 2 млн. тома в подходяща среда, чиито параметри за температура и влажност се контролират, и да доставя книгата до 5 мин., след като е избрана от каталога. Иновационното решение поставя под съмнение ролята на библиотекаря. Очакванията за промени имат своята логика, времето ще покаже до каква степен са оправдани подобни прогнози. Въпреки напредничавите въведения в посочения университет библиотекарите вършат функции, които на този етап е немислимо роботите и технологиите да осъществяват. Друго изследване, проведено в САЩ, не дава доводи за игнориране на бъдещето на библиотечната професия. Напротив, то е респектиращо – в полза на библиотекарите. В проучване за най-перспективните професии за 2008 г., публикувано в „US News and World Report“, се отбелязва, че измежду 31 изброени професии, като една от най-добрите е посочена тази на библиотекаря.¹⁶⁾ „Забравете за книжния плъх, сега професията е сред най-хайтек професиите по отношение на работата с книги и дигитална информация. Библиотекарят помага на потребителите при намиране на онлайн информация, решава какви дигитални ресурси да се набавят, организира достъпа до информация, формира дискуссионни групи...“.¹⁵⁾ На фона на различните полюси за бъдещето на професията и на библиотеки-те запазвам категорично своето житейско кредо. Всяка една институция и професия се вписва в обществените интереси и потребности. Ако иска да съществува, тя трябва да се пребори за своето оцеляване или за своите добри времена. Не за вегетация! Времената са разделни... и изключително динамични! Не става въпрос за единаци, а за осъзнаване, преосмисляне и за обединение на гилдиите, както и за формиране на креативни политики. Това означава мотивация, перцепция за ставащото, усет за новото, качествени услуги и посветеност към публиките. Всичко това, подплатено с добро образование, иновационно мислене, ценности и добри компетенции. Ако тези неща се считат за атавизъм, тогава ще бъде принуден и ще споделя мнението, че светът наистина е непредсказуем?

Като важни агенции за съхранение, създаване и предоставяне на документационни ресурси (традиционни и електронни) и на знания, **библиотеките** са потопени в света на информацията и в мобилността на протичащите процеси, част от които със стремглава бързина. През XXI век интернет и модерните ИКТ предлагат много и разнообразни възможности за библиотеките с оглед на тяхната традиционна мисия и пълноценното им функциониране в бъдеще в контекста на глоболизиращия се свят. В условията на съвременните предизвикателства задачите на библиотеките в „глобалното село“ е да съчетаят наследените си от Просвещението цели с актуалните потребности и изисквания към тях, за да продължат да осъ-

ществяват мисията си в новата „медия“ – места за неограничен достъп до информация в традиционния „хартиен“ и в електронен формат. Трансформацията от Гутенберговата към интернет галактиката, от физическото към виртуалното присъствие е шанс за реално демократизиране и универсализиране на достъпа до информация. Това налага едно ново тълкуване, а не толкова предефиниране на мисията на библиотеките в контекста на новата дигитална среда. Промяната в дигиталната епоха наложи към традиционните задачи на библиотеките да се добави още една много съществена – цифровизацията. Преходът от печатната към дигиталната епоха е пряко свързан с качествено нова дейност на библиотеките: не просто пасивното събиране и съхраняване на информация, а активното ѝ дигитализиране, запазване и предоставяне. Целта е да бъде осигурен мобилен достъп до информацията, предвид измененията в нагласите на потребителите. Това налага допълване на идеята за библиотеката като физическо хранилище с включването на новата ѝ функция – виртуалната. Тезата се споделя и от директора на Библиотеката на Конгреса на САЩ Джеймс Билингтън. В преамбюла към Стратегическия план на Библиотеката за 2011 – 2016 г. той пише: „Много от основните ни стратегии са директен отговор на предизвикателствата (и възможностите) на стремително развиващите се цифрови технологии и интернет.¹⁷⁾ Дейността ни, свързана с дигитализацията, представлява допълнение към – а не е за сметка на – традиционната ни работа с аналогови сбирки“. В подобен аспект са и политиките по отношение на развитието на библиотечния сектор в Европейския съюз (в Европа има 187 000 библиотеки, чиито читатели са около 150 млн. души).

На библиотеките, с оглед на мисията им в новите условия, се гледа като на ТРЕТО МЯСТО за хората за:

- източник на сила, получена от знания;
- популяризиране на културното наследство;
- образователни центрове и политики;
- привлекателно място в общността;
- единственото добро място в града;
- център на университетите;
- колективната памет на научната институция;
- място, което възрастните помнят от деца;
- средища за неформално образование;
- самоподготовка;
- предоставяне на онлайн и дистанционно обучение;
- социални срещи и контакти;
- защитени и спокойни места – за деца, възрастни и всички публики;
- утеха за самотни и нещастни;
- място, в което всички са добре дошли;

- интеграция и преодоляване на предубежденията между различни групи и етноси;

- стимулиране на културното творчество (театър, музика, балет, танци и всички изкуства);

- намиране на работа за безработни;

- преквалификация на безработни;

- предлагане на нови онлайн услуги;

- места за рекреация и почивка;

- услуги, свързани със здравето на хората;

- развитие на подрастващите (**метърът на интелектуалният растеж – 0 месеца до 10-годишна възраст**). (Това е една обикновена, цветно илюстрирана измервателна скала от пластмаса със сантиметри за измерване на ръста на децата на възраст от 0 до 10 години – такава, каквато я знаем от детските стаи за консултация. При следващ по-внимателен поглед скалата информира за възможностите за подпомагане на читателските умения на всяка възрастова група от деца. Така например за височина 90 сантиметра е написано следното: „Постепенно децата започват да разбират малки сценки с двама или трима персонажи. Сега са увлекателни кратките и прости истории. Съвет: моля, разказвайте действието все още със собствени думи“. В приложение към скалата за всяка възрастова група се дават минимум четири конкретни предложения за подходящи заглавия на книги. Метърът се популяризира в чакалните на логопедични, акушерски, педиатрични и гинекологични кабинети. Метърът е неотменна част от „Библиобебета“, при която на всички майки, раждащи в болницата, се подарява „стартов пакет“. Този пакет съдържа читателски метър, информационна брошура и една илюстрирана книга, подходяща за съвсем малки деца);

- библиотерапия;

- взаимовръзки на различни професионални общности – библиотекари – лекари (рецепти за книги – практика, въведена в няколко страни. Т. напр. във Великобритания, Асоциацията на лекарите съвместно с Асоциацията на библиотечните и информационните специалисти подготвят списъци с книги, които имат позитивно въздействие върху човешката психика и здраве. Лекарите „изписват“ наред с лекарства и подобна литература) – хора на изкуството – бизнесмени – транспортни работници – образователни дейци и др.);

- специализирани програми за противодействие на негативни и асоциални прояви – наркомания, насилие и др.;

- информация за електронното правителство;

- подпомагане попълването на финансови и др. документи;

- средища за неформална информация;

- подпомагане на администрацията;
- запазване на информация за родовата и локалната памет;
- демократизиране на достъпа до културата и до знанията;
- места за подкрепа и развитие на грамотността;
- преодоляване на информационната неграмотност (**програми от 3 г. – детски градини, до обучение на възрастните – „баба чати с внуче“**);
- преодоляване на дигиталното разделение между хората;
- за развитие на информационното общество и на икономиката на знанието и др.

Задачи, набелязани в Заключенията на Съвета на Европейския съюз относно европейската дигитална библиотека EUROPEANA, както и в редица други документи и проекти на ЕС (PULMAN, PUBLICA и др.), на ЮНЕСКО, ИФЛА и др.

Съобразно най-актуалните решения за развитие на градската среда сградите на библиотеките трябва да бъдат ситуирани в централните зони на града или района. Те трябва да работят в събота и неделя, когато хората си почиват, за да могат да бъдат в услуга на гражданите. Площите трябва да бъдат обзаведени с подходящи мебели и ИКТ. Да бъдат комфортни и да създават чувството, че хората се намират в своите домове. Ако не разполагат с подходящи пространства и сгради, те са длъжни да осигуряват мобилно обслужване за своите потребители – посредством мобилни пунктове: библиобуси, съвременни комуникации, електронни продукти и др.

Особено интересни и новаторски практики в това отношение има в редица страни за библиотеки в:

- **МОЛ** – „За да могат новите номади да намерят своето ново място за живот“ – според социоложката Линдхорн;
- **метростанции** (картите за ползване за метрото важат в някои страни и за библиотеките или библиотечните пунктове, разкрити в метростанциите);
- **гари;**
- **кораби;**
- **библиобуси;**
- **ресторанти;**
- **кафенета;**
- **градинки и паркове;**
- **зоологически градини;**
- **плажове** (Холандия, Сърбия, България – Пазарджик, Видин, Русе, Варна, „Албена“ и др.);

- „буккроссинг“ (идеята е да се извадят книгите от библиотеките – обществени и лични, да стигнат до повече потребители. Дори да преодолеем канона за свещеността при съхранението на документите);
- „библиотечни пакети назаем“;
- „умни книги“ – срещи на читатели с доброволци интелектуалци и др.

Понастоящем библиотеките са длъжни да се съобразяват повече отвсякога с външните и вътрешните фактори на въздействие върху тях. Защото става въпрос за мястото, ролята и мисията им в новата глобална информационна среда. Битката е за техните бъдещи проекции и за доверие от страна на обществото към тях. Библиотеките трябва да си отговорят безпристрастно на възникващите въпроси, колкото и застрашителни да изглеждат понякога – за предстоящите им измерения и задачи. Библиотечните организации са поставени в много сериозна конкуренция с други субекти на пазара на информация за завоюване на влияние от страна на потребителите (съществуват близо 200 вида организации и канали за информация). Те са длъжни да не се впускат в полемики само за нови функции. Нужно е да съхранят онези от тях, които са изконни и им дават гаранции за вярно служене на хората и на нашата цивилизация. Част от тях са архивната, образователната, социалната, на производител и купувач на информация, на защитник на различните групи потребители. Библиотеките представляват съществена част от важна инфраструктура, която подпомага образованието, работните места и растежа на общността. Те предлагат значим, удобен достъп до информация във всички формати, като ръкописни, печатни, аудио-визуални или дигитални материали. Те са в състояние да подпомагат официалното, неформалното образование и обучението през целия живот, опазването на културната памет, традиционното местно знание и националното културно и научно наследство. Във време, когато националните информационни политики са насочени към подобряване на телекомуникациите и осигуряване на високоскоростни широколентови мрежи, библиотеките са естествените партньори за предоставяне на обществен достъп до информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и споделени информационни ресурси.

Задавам два въпроса на БИБЛИОскептиците, които считат, че библиотечната институция е изчерпала своите възможности. Кой ще продължава да издирва, съхранява коректно и почтено паметта и документалните културни паметници от различните епохи на човечеството, особено на динамичните документи в контекста на глобалната информационна инфраструктура? Кой ще трансформира документите, ще се грижи за този процес при постоянните изменения на софтуер, технологии, комуникационни канали и пр. – един от вечните въпроси. Въпросите са свързани

с оцеляването и развитието на постиженията на хората и на самите тях. Светът винаги е търсил определен порядък и подредба. В това отношение библиотеките не са ни подвеждали никога!

В подкрепа на казаното дотук за библиотеките се основавам на вярата, експертното мнение и убежденията на заслужили и именити колеги от нашата професионална гилдия.^{20) 21)} Първото становище е на приятеля на нашата страна проф. Майкъл Горман. Той ратува за хуманистичните принципи и норми, заложили още в началото на развитието на библиотеките, и за отстояване и защита на идеите за тях. Позовавам се и на оценъчната логика на Вартан Грегориан – дългогодишен президент на Нюйоркската публична библиотека и настоящ президент на корпорацията „Карнеги“ в Ню Йорк. Той пледира: „Зданието на нашата култура се крепи на основите на библиотеките и на знанието, което те съхраняват и разпространяват. В библиотеките е компресирана паметта и мъдростта на човечеството, постиженията и надеждите за по-добър свят, уповаващ се на интелекта“. Грегориан оприличава библиотеките като „пазителките на ДНК на нашата цивилизация“... Според него хората, отговорни за настоящето и бъдещето на културните пластове, трябва да не забравят това. „Библиотекарите трябва да настояват съществуването ни да не е в опасност, никога да не бъде в опасност. Оцеляването ни никога не може да е под въпрос. Качеството на нашето оцеляване и качеството на услугите е това, което е важно за обществото. Ако може да сте убедителен в това, никой няма да постави библиотеката начело на листата за оряване, а накрая“, заключава той. Подобна е и вярата за ролята и значението на библиотеките и на Нийл Геймън – английски писател на научна фантастика и комикси.²²⁾ В своята публична реч, озаглавена „Защо бъдещето ни зависи от библиотеките, четенето и мечтите“, той споделя: „Библиотеките дават свобода. Свободата да четеш, свободата на идеи, свобода на общуването. Те дават образование (който процес не приключва в деня, в който напуснем училището или университета), те дават развлечение, създават безопасни места и предоставят достъп до информация. Тревожа се, че сега, през двайсет и първи век, хората не разбират какво са библиотеките и какъв е смисълът от тях. Ако възприемате библиотеката като лавица с книги, тя може да ви се стори антична и остаряла в свят, в който основно, но не единствено, издаваните книги съществуват дигитално. Но това означава, че въобще не сме схванали същината на въпроса. Мисля, че причината е свързана с природата на информацията. Информацията има стойност, а правилната информация има огромна стойност. Библиотеките са места, в които хората отиват, за да търсят информация. Книгите са само върхът на информационния айсберг: те са там и вие можете безплатно и легално да си вземате книги от библиотеките. Повече отвсякога деца зае-

мат книги от библиотеките – книги от всякакъв вид: книжни, електронни, аудио. Но библиотеките са например места, където хората, които нямат компютри, които може би нямат интернет връзка, могат да бъдат онлайн, без да плащат нищо. Това е изключително важно, когато начините да си намерите работа, да кандидатствате за работа или за помощи все повече стават изключително онлайн. Библиотекарите могат да помогнат на тези хора да се ориентират в този свят“.

В последните документи на ИФЛА се настоява пред ООН и пред политическите ръководства в отделните държави библиотеките да бъдат включени в рамките на стратегиите за развитие.^{11) 12)} Тъй като библиотеките имат естествена роля за осигуряването на достъп до информационно съдържание и връзките с хора и организации, които са в основата на устойчивото развитие, политиките трябва да насърчават укрепването и осигуряването на библиотеките и да използват уменията на библиотекарите и други информационни работници за справяне с проблемите на развитието на ниво общности. Затова ИФЛА призовава политици и практики в областта на развитието да използват тези мощни налични ресурси и да гарантират, че всяка концепция за развитие след 2015 г.:

- признава ролята на достъпа до информация за съществен елемент, способстващ развитието;

- признава ролята на библиотеките и библиотекарите като посредници за развитието;

- насърчава държавите – членки на ООН, да поддържат информационните структури, стоящи в основата на развитието и предоставящи мрежови, информационни и човешки ресурси – като библиотеки и други обществени институции.¹²⁾

Авторът на настоящия текст споделя и застава зад тезата, че мисията и функциите на библиотеката определено се дефинират от обществените порядки и от очакванията към нея.^{20) 21)} Ролите, които тя е поемала, еволюират в различните времеви отрязъци. Те губят своята модерност при дадени обстоятелства, за да бъдат припознати в друг период или епоха или да бъдат доразвивани в нов план. Времената се менят и самата идея за библиотеката, за нейните функции и място се поставят на преоценка в различни периоди. Новите технологии през последните две десетилетия оказват по-сериозно въздействие върху библиотеките, отколкото различните фактори на влияние в предишните столетия. Те водят до големи промени в каналите за комуникация в различните обществени сектори. Намираме се на кръстопът по отношение на мястото и влиянието на библиотеката в процеса на сложните метаморфози на: знанието и информационните потоци; промяната на носителите на информация; нагласите на потребителите; идеите за съхранението и достъпа на знанията

ресурси в глобалния свят. Ние кръжим във „вселена на информацията“, която в резултат на динамиката на промените е изправена в началото на века пред решението да преоткрива и да си проправя път от определена неизвестност към търсене на модели на установеност и адаптивност.²³⁾

²⁴⁾ В забързания свят, в който живеем, сме подтиквани да преосмисляме и значението на библиотеката. **Това, което е важно днес, е идеята за нейната ценност за хората, за нейната роля и еволюция. Какво очакваме да бъде тя в бъдеще на фона на постигнатото, натрупванията и традициите? Когато разсъждаваме за трансформациите и очакванията към библиотеката и търсейки конструкцията, върху която да стъпим, си позволявам да следвам логиката на две популярни фигури, представители на различни професионални направления.**^{20) 21)} В свои интелектуални дирения те се опитват да ни внушат веруято си за хода на промените около нас. На първо място бих цитирал мисълта на носителя на Нобелова награда – поета, драматурга и критика Томас Сърнс Елиът: „Настоящото и миналото време са може би настояще в бъдеще време“. По сходен начин Питър Дракър – един от видните специалисти в областта на мениджмънта, споделя: „Бъдещето може да бъде предположено. То вече се е случило, тъй като е плод от събития и въздействия, които са станали и които залагат сценарии за последващи проявления и модели“. Придържайки се към разсъжденията на Елиът и Дракър, ще направя скромнен опит в следващите редове да сглобя пзела за съвременните функции и мястото на библиотеката в обществото, в чиято мозайка се съзират елементи от миналото, случващото се и очакваното.

Както бе цитирано, интерес и тревога буди посланието на Умберто Еко до неговия внук: „Мило мое момче, учи наизуст!“.³⁾ Намирам, че то се вписва в идеите на текста – като апел и възвание към „опиянението“ на хората, които ползват технологиите безконтролно, без да отчитат последиците за „хомо сапиенс“. Едно предизвестено внушение, без да знаем накъде се е насочил нашият свят. От дистанцията на времето, сходно със заложените тревоги в най-стария ръкопис (папируса на Прис), съхранен до днес, датиращ от 3000 г. пр. Христа, в който е заложено посланието: „За нещастие, сега светът не е такъв, какъвто беше по-рано. Всеки иска да пише книги... Никой не чете... Децата не слушат родителите си... Накъде отива светът...“. Подобни терзания са характерни и за други епохи. Сходни мисли напътстват и след изобретяването на печатарската преса от Гутенберг. Неговият съвременник – Полициано, силно разтревожен, заявява: „Сега човешката глупост ще се тиражира много бързо, ще ни залива в огромни обеми, което е заплаха за добрите нрави и за хората...“.^{20) 21)} В противовес на изразеното ще си позволя да цитирам думите на Алберт Айнщайн за ролята на книгите и на четенето.²²⁾ Веднъж бил запитан как

да направим децата си интелигентни. Отговорът му бил едновременно прост и мъдър. „Ако искате децата ви да са интелигентни – казал той, – четете им приказки. Ако искате да са още по-интелигентни, четете им още повече приказки.“ Той е осъзнал колко ценни са четенето и въображението. Надявам се, че можем да дадем на децата си свят, в който ще четат, ще им бъде четено, ще фантазират и ще разбират. Интересни примери за ролята на знанието и стремежа към него ни дава Нийл Геймън²²⁾: „Преди няколко години за кратко се чуха гласове, които твърдяха, че живеем в постграмотен свят, в който способността да извличаш смисъл от писаното слово е по-скоро излишна, обаче онези дни отминаха: думите са по-важни отвсякога. Управляваме света с думи и докато светът се плъзга в мрежата, ние трябва да го следваме, да разбираме това, което четем. Хората, които не са в състояние да се разбират помежду си, не могат да обменят идеи, не могат да общуват, а програмите за превод почти не могат да помогнат“. Геймън продължава: „През 2007 посетих Китай на първия в китайската история партийно одобрен конгрес на фантастиката и фентъзито. По едно време отведох настрани един от ръководителите и го запитях защо фантастиката дълго време не е била одобрявана. Какво се беше променило? Много просто, отвърна ми той. Китайците били страхотни в правенето на неща, стига други да им донесат плановете. Обаче не извършвали никакви подобрения, нищо ново не измисляли. Нямали въображение. Така че изпратили делегация в САЩ – в Ейпъл, Майкрософт, Гугъл, и разговаряли с хората, които измисляли бъдещето. И разбрали, че всички са чели фантастика, когато са били деца“.

Други интересни сведения за ролята на четенето, библиотеките и книгите ни сочат интересни феномени. Според Малкълм Кели от програмата „Четенето и основополагащо“ в САЩ е доказано, че деца, които произхождат от семейства с нисък финансов и социален статус, започват детската градина със слухов речников запас от 3000 думи. При семействата с високи доходи децата разпознават около 20 000 думи. Друго изследване демонстрира, че липсата на четене през лятото при семейства с ниски доходи води до загуба на един до три месеца знания, придобити от предходната учебна година. Децата са забравили между 25 – 50% от наученото през изминалата година. Препоръките са, за да се предотврати „упадъкът“ в четенето, децата да участват в летни доброволни програми за четене на книги с участие на библиотекари, учители и родители. Разбира се, че е желателно подобни програми да се насочат към всички възрасти, с подходящи за тях статии, книги и др. ресурси.

Особено място в образователните програми и в дейностите, свързани с развитие и самоусъвършенстване на индивидите, се отглежда на различните видове библиотеки – обществени, училищни, специал-

ни, университетски и др. Ролята и мисията на библиотеките е да преодоляват неравенствата и да дават равен шанс за всички!!! На това се крепят доверието и силата на съвременната библиотека – на нейното място в процеса на ученето – задължително или неформално!!!

Днес, в епохата на интернет, специалистите, които анализират Мрежата, твърдят, че само около 8 – 10% от информацията, която се кумулира и разпространява в нея, е полезна, останалото е т. нар. спам или информация със случаен характер. Може би има известни основания за изложените по-нагоре в текста предупреждения. Струва ми се, че те играят ролята на коректив и на ориентири за движение напред. Интерес представлява мнението на Файлис Спайс – вицепрезидент на OCLC:²⁴⁾ „През 1967 г. Маршал Маклюън пише в книгата си „Медията е посланието“, че „която и да е технология постепенно създава една съвсем нова среда. Днешното въздействие на технологията върху нас е по-различно от това на индустриалната революция. То е по-демократично, по-лично, по-неуловимо, по-дълбоко. Какво се има предвид? Когато говорим за новата глобална икономика, става въпрос за свят, в който хората работят с интелекта си, а не с ръцете си. Свят, в който комуникационните технологии създават конкуренция в планетарен мащаб – не само за спортни обувки и лаптопи, а и за университети и библиотеки. Свят, в който новостите са по-важни от масовата продукция. Свят, в който инвеститорите влагат в нови идеи, а не в нови машини. Свят, в който бързата промяна е константа. Един толкова различен свят, чиято поява може да се определи единствено като революция... Видно е, че около нас израства нова информационна ера – на глобална икономика, чиито основни източници на богатство са по-скоро знанието и комуникациите, отколкото природните ресурси и човешката работна ръка... Революцията на комуникациите накланя баланса на силата от институциите към отделния човек“.

БЕЛЕЖКИ

1. Допитване в САЩ показва, че една четвърт от американците не знаят, че Земята обикаля около Слънцето. Не за първи път обаче изненадващата неинформираност на американците излиза наяве, отбелязва в. „Дейли телеграф“. В последно време редица допитвания показват, че някои американци не знаят доста други неща, освен астрономически факти. Сп. „Нюзуик“ накара 1000 американци да решат теста за предоставяне на американско гражданство на чужденци и 29% от тях не успяха да назоват името на вицепрезидента Джо Байдън. Почти три четвърти не успяха да посочат кой е бил врагът на САЩ по време на Студената война. 6% от участниците в теста пък не успяха да посочат датата на Деня на независимостта. Допитване по телефона, извършено от музея

„Маккормик“, посветен на първата поправка на американската конституция, показва, че хилядата анкетирувани могат доста добре да идентифицират членовете на анимационното семейство Симпсън, но не и да посочат какви са правата им според първата поправка, а именно свободата на словото, на печата, право за адресиране на петиции до правителството, религиозна свобода. Допитване на сп. „Нешънъл джиографик“ сред 500 американци на възраст 18 – 24 години показва, че 6% от тях не могат да намерят САЩ на картата на света. Само един от трима анкетирувани е успял пък да открие Великобритания на картата. Две трети от анкетируваните са казали, че населението на САЩ е между 750 милиона и 2 милиарда души, докато то е едва 298 млн. души. Три четвърти са посочили английския език като най-говорения по света, а всъщност той е на трето място след китайския и испанския. В същото допитване, извършено три години след началото на войната в Ирак през 2003 г., 37% от младите американци не са успели да намерят Ирак на картата на Близкия изток. Едва един на четирима е успял да открие Израел и Иран на картата. 37% от младите американци са успели да посочат къде се намира Саудитска Арабия, но едва 23% са открили и четирите страни на картата. Допитване на в. „Вашингтон пост“ две години след началото на иракската война пък показва, че 70 процента от американците продължават да вярват, че Саддам Хюсеин е бил лично замесен в атентатите от 11 септември 2001 г. Осем от 10 анкетирувани са казали, че Ирак вече е разработил оръжия за масово поразяване. Допитване от 2009 г. на Европейския комуникационен бюлетин е показало, че американците са се справили по-зле от участници от европейските страни Финландия, Великобритания и Дания в отговорите на въпроси, свързани с международната политика. Едва 58% от американците са успели да кажат кои са талибаните в сравнение със 75 процента от британците. През 2003 г. доклад, посветен на американското образование, е заключил, че американското непознаване на външния свят е толкова голямо, че може да представлява заплаха за американската национална сигурност.

Изненадващите неща, които американците не знаят. Свят Америка 16 февруари 2014// <<http://www.dnes-24.com/?p=12496/16.02.2014>.

2. Резултати от международното изследване PISA (Програма за международно оценяване на учениците) (*данни за България*). Програмата оценява 15-годишните ученици, като основната ѝ цел е да определи доколко те в края на задължителното училищно образование са придобили познания и умения, които биха им позволили успешно да се конкурират на трудовия пазар и биха били основа за пълноценна лична и професионална реализация. Ключов елемент в PISA е разбирането, че компетентностите, които младите хора формират в училището, се отразяват върху способността им да продължат обучението си и да се интегрират успешно в обществото. България е на 47-а позиция от 65 участника със среден резултат на българските ученици от 439 точки

по математика. Средният резултат на учениците в държавите от ОИСР (Организацията за икономическо сътрудничество и развитие) е 494 точки. С най-висок среден резултат от 613 точки са учениците от Шанхай – Китай. На следващите три позиции са съответно: Сингапур (573 точки), Хонконг – Китай (561 точки), Китайски Тайбей (560 точки), на осма позиция е първата неазиатска държава Лихтенщайн (535 точки), след нея – Швейцария (531 точки). За сравнение, по четене България е на 51-ва позиция със среден резултат на българските ученици от 436 точки. Среден резултат на учениците в държавите от ОИСР – 496 точки. На първите шест позиции са съответно: Шанхай – Китай (570), Хонконг – Китай (545 точки), Сингапур (542 точки), Япония (538 точки), Корея (536 точки) и Финландия (524 точки). По природни науки България е на 45-а позиция със среден резултат на българските ученици от 446 точки. Среден резултат на учениците в държавите от ОИСР – 501 точки. На първите шест позиции са съответно: Шанхай – Китай (580), Хонконг – Китай (555 точки), Сингапур (551 точки), Япония (547 точки), Финландия (545 точки) и Естония (541 точки). Според средния си резултат в PISA 2012 България попада в една група със Сърбия (449 точки), Турция (448 точки), Румъния (445 точки), Кипър (440 точки), Обединените арабски емирства (434 точки) и Казахстан (432).

Резултати от международното изследване PISA 2012 // <http://www.minedu.government.bg/news-home/2013/13-12-03_PISA.html/20.02.2014>

3. Качественото обучение – само с добри учители. *Аз Буки*, бр. 13, 27 март – 2 април 2014 г.
4. ...Но не за това бих искал да говоря с тебе, а за болестта, която поразил твоето и предишното поколение, което вече учи в университетите. Говоря за загубата на паметта. Истина е, че ако ти поискаш да узнаеш кой е Карл Велики или къде се намира Куала Лумпур, можеш да натиснеш копчето и веднага да научиш всичко това от интернет. Прави го, когато ти е необходимо, но щом го узнаеш, се постарай да го запомниш, за да не го търсиш повторно, когато тези знания ти потриват пак, например в училище. Лошо е, че убеждението как компютърът може във всеки момент да ти отговори на въпросите убива желанието да запомниш информацията. Мога да илюстрирам това със следното сравнение: щом разбере, че може да стигне от една улица до друга с автобус или с метро, което е много удобно при бързане, човек решава, че вече няма нужда да ходи пеша. Но ако спреш да ходиш пеша, се превръщаш в инвалид и трябва да се движиш с инвалидна количка. О, знам, че спортуваш и умееш да контролираш тялото си, но нека сега обърнем внимание на мозъка ти. Паметта е като мускулите на краката. Ако спреш да я упражняваш, тя ще закънее и ти (нека говорим без увъртания) ще се превърнеш в идиот. Освен това всички ние на старини рискуваме да се разболеем от болестта на Алцхаймер и един от начините да избег-

нем тази неприятност се крие в постоянните упражнения на паметта ни. Ето рецептата ми. Всяка сутрин учи някакво кратко стихотворение, както караха нас да правим в детството. Могат да се правят и състезания с приятели за най-добра памет...

...Мога да продължа да питам до безкрайност и въпросите биха могли да станат прекрасна тема за изследване. Защото всичко това трябва да се помни. Ще дойде ден, в който ще остарееш, но ще чувстваш, че си изживял хиляди животи, все едно си участвал в битката при Ватерло, присъствал си на убийството на Юлий Цезар, посетил си същото място, където Бертолд Шварц, смесвайки различни вещества в опит да получи злато, случайно изобретил барута и хвъркнал във въздуха (така му се и пада!). А другите ти приятели, които не се опитват да обогатят паметта си, ще преживеят само един – собствения си живот, монотонен и лишен от емоции. Така че обогатявай паметта си и за утре да научиш наизуст La Vispa Teresa (детско стихотворение от Луиджи Сайлер, поет от Милано – б.р.).

Умберто Еко. Мило мое момче, учи наизуст! // 24 Часа. <http://www.24chasa.bg/01.02.2014>

5. Mark Zuckerberg: „We want to create a dial tone for the Internet“. In: Mobile World Congress Keynote in Barcelona, Spain, on Feb. 24, 2014. // <<http://mashable.com/2014/02/24/mark-zuckerberg-mobile-world-congress-2/25.02.2014>>
6. Бащата на интернет: Бъдещето на мрежата е застрашено. Британецът призова за смели мерки, за да се гарантира правото на личен живот и свободата на словото. АВВ, 23.11.2013.// <<http://www.abv.bg/24.01.2014>>
[Същото и В: <<http://www.vesti.bg/tehnologii/kompyutri-i-djadi/prof.-lii-bydeshteto-na-mrezhata-e-zastrasheno-5999142/25.01.2014>>]
7. ЕС иска САЩ да имат по-малка роля в управлението на интернет. АВВ. Bg. // <<http://www.vesti.bg/sviat/evropa/es-iska-po-malka-rolia-na-sasht-v-upravlenieto-na-internet-6005260/12.01.2014>>
8. Вивиан Рединг публично благодари на Едуард Сноудън за разкритията му. *Свят . Европа*, // <<http://www.vesti.bg/sviat/08.01.2014>>
9. Големите интернет компании с нова информация за онлайн следенето. // *Свят . Америка*. // <<http://www.vesti.bg/sviat/04.02.2014>>
10. Германия ще прави европейски интернет. <<http://profit.bg/news/Germaniya-shte-pravi-evropejski-internet/nid-119219.htm/26.02.2014>>
11. На гребена на вълните или настигнати от прилива: Да се ориентираме в променящата се информационна среда. Изводи от Доклада на ИФЛА за основните насоки на развитие. Докладът е представен на Световния библиотечен и информационен конгрес в Сингапур през август 2013 г. В: ББИА онлайн, 2013, бр. 6, с. 4-13.

12. Становище на ИФЛА относно библиотеките и развитието. Прието от Управителния съвет на ИФЛА, Сингапур, 16 август 2013 г. // <[// 23.02.2014](http://www.lib.bg/publish/Издания-на-ИФЛА/Манифести/248-Становище-на-ИФЛА)>
13. British Library <<http://www.bl.uk/10.06.2013>>
14. Кастелс, М. Възходът на мрежовото общество. Т. 1. С. : ЛИК, 2004. 496 с.
15. 10 професии, които роботите ще ни отнемат. Всички новини от 18 февруари 2014. // 24 часа.bg. /18.02.2014>
16. Професията библиотекар – сред професиите с бъдеще. *Нова библиотека*, 2008, № 8, с. 2.
[Best Careers of the US News and World Report for 2008].
17. Library of Congress. Strategic Plan | Fiscal Years 2011 – 2016. 2010 [<http://www.loc.gov/about/strategicplan/strategicplan2011-2016.pdf/25.01.2012>]
18. Съвет на Европейския съюз. „Заклучения на Европейския съвет от 20 ноември 2008 г. относно европейската цифрова библиотека EUROPEANA (2008/C 319/07)“ [<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=en,bg&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=484919:cs/ 14.11.2013>>]
19. Europeana Strategic Plan 2011 – 2015. [http://www.pro.europeana.eu/c/document_library/get_file?uuid=c4f19464-7504-44db-ac1e-3ddb78c922d7&groupId=10602/13.02.2014>
20. Dimchev, A. The Library. A Journey through Time... In: A Collection of Works by Teaching Staff Members in The department of Libarry Science, Scientific Information and Cultural Policy. Compiler A. Dimchev \ Sofia. “St. Kliment Ohridski” University Press., 2013, p. 61 – 98.
21. Dimchev, A. To Libraries, with Love. The Library-Information Policy of Bulgaria 1989 – 2013. (A Collection of Papers, Projects and Articles), Sofia. “St. Kliment Ohridski” University Press., 2013, 288 p.
22. Gaiman, Neal. Reading an obligation / Neal Gaiman. // *The Reading Agency*. (18.10.2013) [Лекцията на Нийл Геймън пред Агенцията за четенето, изнесена на 14 октомври 2013 г. в Барбикан център, Лондон. Годишните лекционни серии на Агенцията за четене стартират през 2012 като платформа за водещи писатели и мислители, които да споделят предизвикателни идеи за четенето и библиотеките.]
23. Flood, Alison. “Digital Public Library of America (DPLA) opens to public” In: *The Guardian*, 02.05.2013 [<http://www.guardian.co.uk/books/2013/may/02/digital-public-library-america-dpla/12.02.2014>>
24. Spies, P. Libraries, Leadership and the Future.- *Library Management*, 2000, Vol. 3, N 3, p. 123 – 127.

MISSION OF LIBRARIES IN BENEFIT OF NON-FORMAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBAL AND LOCAL TRANSFORMATIONS?

Abstract. This article has been prepared to present the variety of features, functions and potential that libraries have in today's world. They are often underestimated; they are regarded one-sidedly as agencies of storage and distribution mainly of traditional documents. This is due to ignorance of the library institution dynamics, of the processes around it as well as misunderstanding of its place and mission in the lives of individuals and society. No significant attention and interest is shown to their resources available, to highly intelligent professionals who should work there and give invaluable support to users. Libraries are particularly useful in today's world of knowledge and information: the world where human success relies on knowing "homo sapiens". The latter are those who understand and appreciate the value of information for learning and self-study.

The author, who graduated an MA course in Pedagogy and has more than 35 years of activity in the field of libraries, has decided to break certain patterns and preconceptions about them. He will try to present a realistic picture of the importance of libraries in the background of ongoing processes in a global aspect and the expectations to the mission and role of the modern library. Without imposing his opinion, he sets options related to the potential of library in informal education. Whether the professionals who have dedicated their time to the pedagogical career can benefit from this potential, depends on how they will approach to it combining knowledge with vast opportunities that the library of today could give them.

✉ **Prof. Dr. Alexander Dimchev**
Library and Information Science
Faculty of Philosophy
Sofia University
Bulgaria
E-mail: dimchev_uni@abv.bg